

Vernieuwing van onderwijs en jeugdzorg is de enige weg vooruit. Want steeds meer kinderen lopen vast, ziet voorvechter Mini Schouten. Weg van het 'lopende bandonderwijs' met zijn jaarklassen en selectie, naar echt ontwikkelingsgericht inclusief onderwijs: "Het kán gewoon. Artikel 23 van de Grondwet – vrijheid van onderwijs – biedt die ruimte. Laten we het gaan doen!"

INTERVIEW: KUS DE LERAAR WAKKER, ZEGT VOORVECHTER INCLUSIEF ONDERWIJS

"Inclusie is geen keuze, maar onze opdracht"

Tekst: Anja Klein

Foto's: René Schotanus

Mini Schouten, een levenslustige zester met ruim 45 jaar ervaring in en rondom het onderwijs, wist eigenlijk altijd al dat het anders kan. "Zelf liep ik op de havo meer in de stad rond dan dat ik in de duffe schoolbanken zat. Ik paste er niet en maakte de

overstap naar de KLOS, de kleuter-kweekopleiding. Dáár ging bij mij het licht aan: onderwijs begint altijd met pedagogiek." Na een carrière als kleuterjuf, schooldirecteur, bestuurder en adviseur kan ze nu al haar ervaring en overtuiging kwijt in haar functie als voorzitter van de Vereniging Ontwikkelingsgericht Inclusief Onderwijs (VOIO).

Steeds meer exclusie

Vrijwel direct haalt Mini de cijfers van de Landelijke Oudervereniging Balans aan: 70.000 leerlingen zitten thuis en 280.000 leerling krijgen maar deels het onderwijs dat ze nodig hebben. Dat klinkt niet erg inclusief? Mini: "Nee, niet als 350.000 kinderen in de knel zitten en iedereen gewoon doorgaat. Terwijl ons onderwijssysteem twee eeuwen oud is en stamt uit tijd van de industriële samenleving. Dat klassieke jaarsysteem en het voortdurend vergelijken en selecteren; het werkt niet. Hoe

jonger kinderen zijn, hoe meer ze verschillen. Natuurlijk zijn basisvaardigheden zoals lezen, taal en rekenen belangrijk, maar ieder op zijn eigen tijd. Er is een veel breder palet nodig. Dat wisten mensen als Maria Montessori en Rudolf Steiner honderd jaar geleden al."

Moeten we voor vernieuwing dan terugkijken naar het verleden? "Vernieuwingsonderwijs bestond een eeuw geleden al, met de komst van Montessori-, Jenaplan-, Dalton- en Vrije Scholen. Maar zelfs daarmee kun je je afvragen of we werkelijk vernieuwd hebben, want het heeft de mainstream-scholen nooit bereikt. En als ik op die genoemde scholen kom, vraag ik me soms af of de leraren het concept van de bedenkers echt doorgrond hebben", reflecteert Mini, "In de jaren 70 en 80 zag ik met de Wet op het primair onderwijs wel een tendens om meer naar de ontwikkeling van het kind te kijken. Maar door de nadruk

"Onderwijs veroorzaakt trauma en daardoor komen jongeren op de wachtlijsten van de jeugdzorg terecht"

begint? Ja, met het inzien dat jij zelf in ontwikkeling bent en blijft. En dat wij achterlopen op wat ze in Estland, Finland, Italië en Portugal allang doen. En ook in London zag ik een jongen in een rolstoel gewoon meevoetballen en een zwaargehandicapt, bedlegerig kind met een verpleger naar school komen.

In Nederland is de leraar een duizendingendoekje. Maar in die landen werken ze binnen de school met één groot team van verschillende functies, zoals de opvang, het schoolmaatschappelijk werk en organisaties voor jeugdgezondheid, welzijn, begeleiding en ondersteuning. Alles gebeurt in de school. Ook hier

moeten we in het hele jeugdveld veel meer sámen gaan doen."

Ook in Nederland bezoekt Mini hoopgevende initiatieven. "Zoals het Westeraam, een vmbo-school in Elst, die vorig jaar de Nationale Onderwijsprijs won. Met zijn integrale wereldonderwijs stoppen ze leerlingen niet in hokjes. Als je daar de school inloopt, voel je de rust die van de zeshonderd leerlingen uitgaat. Net als in het Agora-onderwijs", zegt de onderwijsadviseur, "inclusief onderwijs kan gewoon! Mooi aan artikel 23 van de Grondwet en het toezichtskader van de Inspectie van het Onderwijs is dat die daar alle ruimte voor geven."

Missie geslaagd

Met haar energieke uitstraling laat ze zien dat ze nog lang niet van plan is om te stoppen: "Mijn missie is geslaagd als we echt meer richting inclusief onderwijs gaan en het ook werkelijk op de agenda van de overheid staat. We merken nu al een verschuiving, maar het zal niet één grote omslag zijn. Zoals transitiedeskundige Jan Rotmans zegt: in de onderstroom gebeurt heel veel en die moet je veerkrachtig genoeg maken.

Als vereniging vinden we het belangrijk om dat vanuit de inhoud te doen, door wetenschappers als Jelle Jolles, Karen Heij, Rob Mertens en Laura Batstra aan te haken. Wat nu in het veld nog ontbreekt is de verbinding, en die moeten we opzoeken. Ik ben bezig clubs zoals Leve het Onderwijs en Operation Education met ons te verbinden. We kunnen nog veel beter samenwerken om effectiever te worden."

Overtuigd dat inclusief onderwijs er gaat komen, sluit Mini opgewekt af: "Laten we in het veld eerst de tegenbeweging maar groot genoeg maken. Dan moeten ze in de ivoren toren in Den Haag vanzelf daarin mee. Het bewijs wordt elke dag geleverd: er zijn al honderden scholen die het doen. En dat gun ik alle kinderen. Door dat perspectief blijf ik positief."

"We merken nu al een verschuiving, maar het zal niet één grote omslag zijn"

op toetsen en prestaties komen we nauwelijks dichterbij inclusie. Terwijl het al veertig jaar een kinderrecht is."

Hokjesfuik

Geen enkel kind past in één hokje, weet Mini uit ervaring: "Ook op de Praktijkschool zit geen kind dat alleen op die school thuishoort. Maar die kinderen voelen verdomd goed aan: 'Onze toekomst doet er niet toe.' Onderwijs veroorzaakt trauma en daardoor komen jongeren op de wachtlijsten van de jeugdzorg terecht", zegt ze kritisch, "Het hokjes- en lopende band-denken houdt ook de leraar in zijn greep. Die is opgeleid in exclusie, in uitsluiting. Daarom moeten we van het

Anglo-Amerikaanse model naar het Rijnlandse onderwijsmodel, waarin de leraar in de lead is."

De trend van ongelukkige leraren en afhakende leerlingen kunnen we volgens haar keren met ontwikkelingsgericht inclusief onderwijs. "Daarbij laat je het klassikale idee van jaar- klassen in het onderwijs los. En geef je ruimte aan kinderen door ze niet stil achter een tafeltje te zetten, maar een individuele ontwikkelingslijn aan te bieden. Onderwijspedagoog Luc Stevens geeft dat mooi weer met Ryan en Deci's basisbehoeften van 'relatie, competentie en autonomie.'

Daarmee zet je de relatie of pedagogiek op 1, en staan kinderen open en

in connectie met elkaar. Gevolgd door een gevoel van competentie, door het kind aan te bieden wat het kan, dus niet te hoog gegrepen en niet te simpel. Autonomie geef je het kind door een deel van zijn ontwikkeling bij hem- of haarzelf te leggen. Deze voorwaarden voor goed onderwijs zie ik op dit moment het beste terug bij het Jenaplan-onderwijs."

Wakker kussen

Mini: "De weg naar inclusie gaat vooral over de ontwikkeling van de leraar: die moet wakker gekust worden. Dat kan op verschillende manieren, door het team, een goede directeur of door in het buitenland te gaan kijken. Of de transitie zo klein